

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 14. julija 2022 *

„Predhodno odločanje – Pristojnost, priznavanje in izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo – Starševska odgovornost – Uredba (ES) št. 2201/2003 – Člen 8(1) in člen 61(a) – Splošna pristojnost – Načelo ustalitve pristojnosti – Prenos otrokovega običajnega prebivališča med postopkom iz države članice Evropske unije v tretjo državo pogodbenico Haaške konvencije iz leta 1996“

V zadevi C-572/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Högsta domstolen (vrhovno sodišče, Švedska) z odločbo z dne 14. septembra 2021, ki je na Sodišče prispela 16. septembra 2021, v postopku

CC

proti

VO,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi C. Lycourgos, predsednik senata, S. Rodin, J.-C. Bonichot, sodnika, L. S. Rossi (poročevalka) in O. Spineanu-Matei, sodnici,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za nemško vlado J. Möller, U. Bartl in M. Hellmann, agenti,
- za francosko vlado A. Daniel in A.-L. Desjonquères, agentki,
- za Evropsko komisijo P. Carlin in W. Wils, agenta,

* Jezik postopka: švedščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 8(1) in člena 61 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med CC in VO v zvezi z zahtevo, ki jo je VO vložil za dodelitev pravice do varstva in vzgoje M, njunega sina, na Švedskem.

Pravni okvir

Mednarodno pravo

- 3 Konvencijo o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok, sklenjeno 19. oktobra 1996 v Haagu (v nadaljevanju: Haaška konvencija iz leta 1996), so ratificirale oziroma so k njej pristopile vse države članice Unije. Tudi Ruska federacija je leta 2012 pristopila k tej konvenciji in v njej velja od 1. junija 2013.
- 4 V četrti uvodni izjavi Haaške konvencije iz leta 1996 je navedeno:
„potrjujoč, da morajo biti otrokove koristi glavno vodilo“.
- 5 Člen 5, ki je v poglavju II te konvencije, naslovljenem „Pristojnost“, določa:
„1. Sodni ali upravni organi države pogodbenice, v kateri je otrokovo običajno prebivališče, so pristojni, da sprejemajo ukrepe za varstvo otroka ali njegovega premoženja.
2. Z izjemo 7. člena so ob prenosu otrokovega običajnega prebivališča v drugo državo pogodbenico pristojni organi države, v kateri je novo običajno prebivališče.“
- 6 Člen 52, od (2) do (4), Haaške konvencije iz leta 1996 določa:
„2. Konvencija ne vpliva na možnost, da ena ali več držav pogodbenic sklene sporazume, ki glede na otrokovo običajno prebivališče v eni od držav pogodbenic takih sporazumov, vsebujejo določbe o vprašanjih, ki jih ureja ta konvencija.
3. Sporazumi, ki jih mora skleniti ena ali več držav pogodbenic o vprašanjih, ki jih zajema ta konvencija, v odnosih teh držav z drugimi državami pogodbenicami ne vplivajo na določbe te konvencije.“

4. Prejšnji odstavki se uporabljajo tudi za enotne zakone, ki temeljijo na posebnih regionalnih ali drugačnih vezeh med zadevnimi državami.“

Pravo Unije

7 V uvodnih izjavah 12 in 33 Uredbe št. 2201/2003 je navedeno:

„(12) Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti. To pomeni, da je v prvi vrsti pristojna država članica, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti.

[...]

(33) Ta uredba priznava temeljne pravice in upošteva načela Listine [Evropske unije o temeljnih pravicah]. Njen namen je predvsem zagotoviti spoštovanje temeljnih otrokovih pravic, kakor so določene v členu 24 Listine [Evropske unije o temeljnih pravicah].“

8 Člen 1(1) in (2) te uredbe določa:

„1. Ta uredba se uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na:

- (a) razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze;
- (b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti.

2. Zadeve iz odstavka 1(b) lahko zlasti zadevajo:

- (a) pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom;

[...]“

9 Člen 8 navedene uredbe, naslovljen „Splošna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

10 Člen 60 Uredbe št. 2201/2003, naslovljen „Razmerje do določenih večstranskih konvencij“, določa, da so s to uredbo med državami članicami nadomeščene nekatere mednarodne konvencije, taksativno našteje v tej določbi, če se te konvencije nanašajo na zadeve, urejene s to uredbo.

11 Člen 61 navedene uredbe, naslovljen „Razmerje do [Haaške konvencije iz leta 1996]“, določa:

„Glede [Haaške konvencije iz leta 1996] se ta uredba uporablja:

- (a) kadar ima zadevni otrok običajno prebivališče na območju države članice;

- (b) kar zadeva priznavanje in izvršitev sodne odločbe, ki jo je izdalo sodišče države članice, na območju druge države članice, četudi ima zadevni otrok običajno prebivališče na območju tretje države članice, ki je pogodbenica navedene konvencije.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 12 CC je leta 2011 na Švedskem rodila M. Dobila je izključno pravico do varstva in vzgoje svojega otroka od njegovega rojstva. M je do oktobra 2019 vedno prebival na Švedskem.
- 13 M je oktobra 2019 začel obiskovati internat na območju Ruske federacije.
- 14 VO, oče M, je decembra 2019 pri pristojnem Tingsrätt (prvostopenjsko sodišče, Švedska) vložil zahtevo, naj se mu primarno dodeli izključna pravica do varstva in vzgoje M ter naj se običajno prebivališče M določi na njegovem stalnem prebivališču na Švedskem. CC se je sklicevala na krajevno nepristojnost tega sodišča, ker ima M od oktobra 2019 običajno prebivališče v Rusiji.
- 15 Navedeno sodišče je ugovor nepristojnosti, ki ga je vložila CC, zavrnilo z obrazložitvijo, da M v trenutku vložitve tožbe svojega običajnega prebivališča ni prenesel v Rusijo. Izključno pravico do varstva in vzgoje M je to sodišče začasno dodelilo VO.
- 16 Hovrätten över Skåne och Blekinge (pritožbeno sodišče v Malmöju, Švedska) je potrdilo odločitev Tingsrätt (prvostopenjsko sodišče), v skladu s katero so švedska sodišča pristojna na podlagi člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003. Vendar je razveljavilo odločitev tega sodišča, da VO začasno dodeli izključno pravico do varstva in vzgoje M.
- 17 CC je pri predložitvenem sodišču, Högsta domstolen (vrhovno sodišče, Švedska), vložila predlog, naj to sodišče dovoli pritožbo zoper odločbo Hovrätten över Skåne och Blekinge (pritožbeno sodišče v Malmöju) in pri Sodišču vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe v zvezi z razlago člena 61 Uredbe št. 2201/2003. CC pred predložitvenim sodiščem pojasnjuje, da je poleg tega vložila zahtevo v zvezi s pravico do varstva in vzgoje M pri ruskem sodišču, ki se je z odločbo z dne 20. novembra 2020 izreklo za pristojno za vsa vprašanja glede starševske odgovornosti v zvezi z M.
- 18 Po mnenju predložitvenega sodišča se na eni strani postavlja vprašanje, ali se načelo ustalitve pristojnosti (*perpetuatio fori*), kot izhaja iz člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003, uporablja v primeru prenosa otrokovega običajnega prebivališča v tretjo državo, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996, in na drugi strani, kateri trenutek je ob upoštevanju pravila prevlade iz člena 61(a) Uredbe št. 2201/2003 treba upoštevati pri presoji kraja otrokovega običajnega prebivališča ter ali je obseg tega člena omejen na odnose med državami članicami ali pa je njegovo področje uporabe širše. Predložitveno sodišče dodaja, da čeprav so nekatera sodišča drugih držav članic ugotovila, da se v podobnih primerih člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 ne uporablja, so mnenja o tem vprašanju v specializirani literaturi še vedno deljena.

- 19 V teh okoliščinah je Högsta domstolen (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali sodišče države članice ohrani svojo pristojnost na podlagi člena 8(1) [Uredbe št. 2201/2003], če otrok, na katerega se nanaša postopek, med postopkom prenese običajno prebivališče iz države članice v tretjo državo, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996 (glej člen 61 navedene uredbe)?“

Postopek pred Sodiščem

- 20 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se ta zadeva obravnava po hitrem postopku iz člena 105 Poslovnika Sodišča. To sodišče v utemeljitev svojega predloga pojasnjuje, da se postopek v glavni stvari nanaša na vprašanje pristojnosti, za katero bi bilo bistveno, da je rešeno v kar najkrajšem času.
- 21 Člen 105(1) Poslovnika določa, da lahko predsednik Sodišča na predlog predložitvenega sodišča ali izjemoma po uradni dolžnosti, če je treba zadevo zaradi njene narave obravnavati v kar najkrajšem času, po opredelitvi sodnika poročevalca in generalnega pravobranilca odloči, da se predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po hitrem postopku.
- 22 Predsednik Sodišča je 7. oktobra 2021 na predlog sodnice poročevalke in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da temu predlogu ni treba ugoditi, zlasti glede na okoliščino, da predložitveno sodišče ni predložilo nobenega posebnega elementa v zvezi z okoliščinami obravnavanega primera, na podlagi katerega bi bilo mogoče ugotoviti, da bi bilo treba zadevo zaradi njene narave obravnavati v kar najkrajšem času. Kot namreč izhaja iz sodne prakse Sodišča, okoliščina, da mora predložitveno sodišče storiti vse potrebno za zagotovitev hitre rešitve spora o glavni stvari, ne more sama po sebi zadostovati za utemeljitev uporabe hitrega postopka na podlagi člena 105(1) Poslovnika (sodba z dne 6. oktobra 2021, TOTO in Vianini Lavori, C-581/20, EU:C:2021:808, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 23 Predsednik Sodišča je vseeno odločil, da je treba to zadevo obravnavati prednostno na podlagi člena 53(3) Poslovnika.

Vprašanje za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

- 24 Uvodoma je treba na eni strani ugotoviti, da postavljeno vprašanje temelji na ugotovitvi, da je M, čigar zlasti varstvo in vzgoja sta predmet postopka pred švedskimi sodišči, med postopkom dejansko prenesel svoje običajno prebivališče na območje tretje države, to je Ruske federacije, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996. Ker mora biti v skladu s sodno prakso Sodišča otrokovo običajno prebivališče – ki se ujema s krajem, ki zanj dejansko pomeni središče njegovih življenjskih interesov (glej v tem smislu sodbo z dne 28. junija 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, točka 42) – določeno na podlagi celovite presoje dejanskih okoliščin posameznega primera (glej v tem smislu sodbo z dne 28. junija 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, točki 42 in 54), ni naloga Sodišča, temveč nacionalnih sodišč, da se prepričajo o resničnosti selitve navedenega običajnega prebivališča izven območja zadevne države članice. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je poleg fizične prisotnosti otroka v državi treba upoštevati tudi druge dejavnike, ki lahko kažejo, da ta

navzočnost nikakor ni začasna ali priložnostna ter da otrokovo prebivališče odraža neko vključenost v družbeno in družinsko okolje (glej v tem smislu sodbo z dne 28. junija 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, točka 41 in navedena sodna praksa).

- 25 Na drugi strani iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ni razvidno, da bi bil M, ki je bil od rojstva v izključnem varstvu in vzgoji CC, nezakonito odpeljan na območje Ruske federacije.

Vsebinska presoja

- 26 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 v povezavi s členom 61(a) te uredbe razlagati tako, da sodišče države članice, ki odloča o sporu v zvezi s starševsko odgovornostjo, ohrani pristojnost za odločanje o tem sporu na podlagi tega člena 8(1), če je bilo običajno prebivališče zadevnega otroka med postopkom zakonito preneseno na območje tretje države, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996.
- 27 Na podlagi člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 so v zadevah starševske odgovornosti pristojna sodišča države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče ob začetku sodnega postopka. Zaradi geografske bližine so namreč ta sodišča na splošno najprimernejša za odločanje o ukrepih, ki jih je treba sprejeti v otrokovo korist (sodba z dne 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, točka 36).
- 28 Člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 je s sklicevanjem na trenutek, ko je sodišče države članice začelo postopek, izraz načela ustalitve pristojnosti, v skladu s katerim to sodišče ne izgubi svoje pristojnosti, čeprav bi med postopkom prišlo do spremembe kraja običajnega prebivališča zadevnega otroka.
- 29 Poleg tega, kot je Sodišče razsodilo v sodbi z dne 17. oktobra 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, točke od 33 do 41), niti iz besedila niti iz sistematike člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 ne izhaja, da bi bilo treba šteti, da področje uporabe te določbe velja le za spore, ki vključujejo razmerja med sodišči držav članic. Nasprotno, pravilo o splošni pristojnosti iz člena 8(1) te uredbe se lahko uporablja za spore, ki vključujejo razmerja med sodišči države članice in sodišči tretje države.
- 30 Iz tega sledi, da če ima zadevni otrok v trenutku, ko je sodišče države članice začelo postopek, običajno prebivališče na območju navedene države članice, je to sodišče načeloma pristojno v zadevah starševske odgovornosti, tudi kadar spor vključuje razmerje s tretjo državo.
- 31 Vendar je treba preveriti, kot predlaga predložitveno sodišče, ali se pravilo iz člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 uporablja, kadar je tretja država, na območje katere se med postopkom zakonito prenese otrokovo običajno prebivališče glede na merila, navedena v točki 24 te sodbe, pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996.
- 32 V zvezi s tem je treba poudariti, da člen 61(a) Uredbe št. 2201/2003 določa, da se glede Haaške konvencije iz leta 1996 Uredba št. 2201/2003 uporablja, „kadar ima zadevni otrok običajno prebivališče na območju države članice“.
- 33 Iz besedila te določbe izhaja, da ta ureja odnose med državami članicami, ki so vse ratificirale Haaško konvencijo iz leta 1996 ali so k njej pristopile, in tretjimi državami, ki so prav tako pogodbenice te konvencije, tako da se pravilo o splošni pristojnosti iz člena 8(1) Uredbe

št. 2201/2003 preneha uporabljati, če je bilo otrokovo običajno prebivališče med postopkom preneseno z območja države članice na območje tretje države, ki je pogodbenica navedene konvencije.

- 34 Sobesedilo člena 61(a) Uredbe št. 2201/2003 potrjuje to razlago. Po eni strani je treba poudariti, da v tej določbi v nasprotju s členom 60 te uredbe ni navedeno, da je njeno področje uporabe omejeno na odnose med državami članicami.
- 35 Po drugi strani je treba ugotoviti, da čeprav člen 8(1) navedene uredbe v bistvu določa, da je v zadevah starševske odgovornosti pristojno sodišče države članice, v kateri zadevni otrok običajno prebiva „v trenutku, ko je sodišče začelo postopek“, člen 61(a) iste uredbe ne vsebuje enakega pojasnila.
- 36 Iz tega sledi, da v nasprotju s tem, kar je zakonodajalec Unije določil glede prve določbe, ter kot sta nemška in francoska vlada poudarili v pisnih stališčih, besedilo tega člena 61(a) omogoča, da se šteje, da je otrokovo običajno prebivališče v smislu zadnjenavedene določbe tisto, ki ga ima v trenutku, ko pristojno sodišče odloča, tako da če to prebivališče v tem trenutku ni več na območju države članice, ampak na območju tretje države, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996, je treba uporabo člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 izključiti v korist uporabe določb te konvencije.
- 37 To razlago potrjuje besedilo člena 61(b) Uredbe št. 2201/2003, ki določa, da se ta uredba uporablja, „kar zadeva priznavanje in izvršitev sodne odločbe, ki jo je izdalo sodišče države članice, na območju druge države članice, četudi ima zadevni otrok običajno prebivališče na območju tretje države [...], ki je pogodbenica [Haaške konvencije iz leta 1996]“.
- 38 Tako iz razlage točke (a) v povezavi s točko (b) člena 61 navedene uredbe izhaja, da se člen 8(1) te uredbe preneha uporabljati, če je bilo otrokovo običajno prebivališče preneseno na območje tretje države, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996, preden je pristojno sodišče države članice, ki mu je bil spor v zvezi s starševsko odgovornostjo predložen, odločilo. Če pa do spremembe otrokovega običajnega prebivališča pride po tem, ko je to sodišče odločilo, ta sprememba v skladu s členom 61(b) te uredbe ne preprečuje, da se določbe navedene uredbe uporabijo za priznanje in izvršitev take odločbe na območju druge države članice.
- 39 Omejitev iz člena 61(a) Uredbe št. 2201/2003 glede uporabe člena 8(1) te uredbe od trenutka, ko otrok nima več običajnega prebivališča na območju države članice, ampak na območju tretje države, pogodbenice Haaške konvencije iz leta 1996, je tudi v skladu z namenom zakonodajalca Unije, da ne posega v določbe te konvencije.
- 40 V zvezi s tem je treba poudariti, da so na podlagi člena 5(2) Haaške konvencije iz leta 1996 ob prenosu otrokovega običajnega prebivališča v drugo državo pogodbenico pristojni organi države, v kateri je novo običajno prebivališče.
- 41 Poleg tega člen 52(3) Haaške konvencije iz leta 1996 izrecno nasprotuje temu, da v zvezi z vprašanji, ki jih zajema navedena konvencija, druga konvencija, sklenjena med več državami pogodbenicami, v odnosih teh držav z drugimi državami pogodbenicami vpliva na določbe Haaške konvencije iz leta 1996. Kot pa je potrjeno v točkah od 170 do 173 obrazložitvenega poročila o tej konvenciji, ki ga je pripravil P. Lagarde, člen 52(3) te konvencije izhaja prav iz kompromisa med stališčem držav članic Unije – ki so vse tudi pogodbenice navedene konvencije – ki so želele imeti možnost skleniti ločene sporazume na tem področju, kot je tako

imenovana Konvencija „Bruselj II“, ki jo je nasledila Uredba št. 2201/2003, in stališčem drugih držav pogodbenic Haaške konvencije iz leta 1996, ki so se bale, da bi take ločene sporazume države, ki so jih sklenile, lahko uporabile kot argument za to, da se razbremenijo svojih obveznosti do drugih držav pogodbenic te konvencije, kar bi navedeno konvencijo oslabilo.

- 42 Če bi sodišče države članice moralo – kot sta francoska vlada in Komisija pravilno navedli v pisnih stališčih – v skladu s pravilom o ustalitvi pristojnosti iz člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 ohraniti svojo pristojnost, kljub zakonitemu prenosu otrokovega običajnega prebivališča na območje tretje države, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996, med postopkom, bi bil tak dogovor o pristojnosti v nasprotju tako s členom 5(2) te konvencije kot njenim členom 52(3). Če bi se dopustila taka razlaga člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003, s katero bi se tako prezrl obseg člena 61(a) te uredbe, bi to povzročilo, da bi države članice ravnale v nasprotju s svojimi mednarodnimi obveznostmi (glej v tem smislu sodbo z dne 24. marca 2021, MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, točka 56).
- 43 Nazadnje je treba pojasniti, da se z izključitvijo uporabe člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 v korist uporabe določb Haaške konvencije iz leta 1996 samo po sebi ne ogrozijo otrokove koristi, saj morajo sodišča držav pogodbenic te konvencije zagotoviti, da so te koristi v skladu s četrto uvodno izjavo navedene konvencije glavno vodilo.
- 44 Glede na zgornje preudarke je treba člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 v povezavi s členom 61(a) te uredbe razlagati tako, da sodišče države članice, ki odloča o sporu v zvezi s starševsko odgovornostjo, ne ohrani pristojnosti za odločanje o tem sporu na podlagi tega člena 8(1), če je bilo običajno prebivališče zadevnega otroka med postopkom zakonito preneseno na območje tretje države, ki je pogodbenica Haaške konvencije iz leta 1996.

Stroški

- 45 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 8(1) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 v povezavi s členom 61(a) te uredbe je treba razlagati tako, da sodišče države članice, ki odloča o sporu v zvezi s starševsko odgovornostjo, ne ohrani pristojnosti za odločanje o tem sporu na podlagi tega člena 8(1), če je bilo običajno prebivališče zadevnega otroka med postopkom zakonito preneseno na območje tretje države, ki je pogodbenica Konvencije o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok, sklenjene 19. oktobra 1996 v Haagu.

Podpisi